

VOORTGANGSRAPPORTAGE ONDERZOEK LOKAAL DUURZAAM ENERGIEBEDRIJF DALFSEN

1. Aanleiding en ambitie

In het Projectvoorstel Lokaal Duurzaam Energiebedrijf Dalfsen (maart 2012) zijn de achtergrond, de projectdoelstellingen en de gewenste uitkomst voor een LDEB als volgt verwoord.

<<begin citaat>>

Achtergrond

De gemeente Dalfsen wil in 2025 een CO₂-neutrale gemeente zijn. Naast energiebesparing is duurzame energie (DE)-opwekking noodzakelijk om deze doelstelling te behalen. Op kleinschalig niveau (woning, bedrijf, dorp) zijn al volop initiatieven voor DE-opwekking (denk aan Duurzaam Hoonhorst en Nieuwleusen Synergie). Op gemeentelijk en regionaal niveau zijn er echter nog weinig tot geen projecten op gang gekomen. Organisatorische en juridische moeilijkheden, verschillende en tegenstrijdige belangen en de benodigde financiële investeringen zijn hier debet aan. Om lokale DE-opwekking te kunnen faciliteren is een nutsfunctie nodig. Een Lokaal Duurzaam Energiebedrijf kan hierin voorzien. De raad heeft met het goedkeuren van het Meerjarenprogramma Duurzaamheid 2012-2013 het college gevraagd de realisatie van een LDEB te onderzoeken.

Projectdoelstellingen

- Het oprichten van een Lokaal Duurzaam Energiebedrijf, dat in staat is om grootschalige DE-projecten te ontwikkelen, uit te voeren, te onderhouden en te beheren.
- Er wordt continue gezocht naar mogelijkheden om inwoners, bedrijven en organisaties te laten participeren in DE-projecten die door het LDEB worden uitgevoerd, waardoor het draagvlak en de betrokkenheid van inwoners en bedrijven bij DE in de gemeente Dalfsen wordt gestimuleerd.

Gewenste uitkomst

Een LDEB, dat in staat is om grootschalige DE-projecten te ontwikkelen, uit te voeren, te onderhouden en te beheren.

<<einde citaat>>

2. Functies van een LDEB

De term Lokaal Duurzaam Energiebedrijf is in de praktijk een containerbegrip. Enerzijds zien we in Nederland bewonersinitiatieven die zich richten op energielevering aan burgers of voorlichting over zonnepanelen, die zich LDEB noemen (bijvoorbeeld Lochem Energie). Anderzijds zien we LDEB's die zich specifiek richten op de (risicodragende) exploitatie van een warmtevoorziening voor een nieuwbouwwijk (bijvoorbeeld Meppel Energie). En we zien overheden die een LDEB willen inzetten voor de regie, projectontwikkeling en eventueel exploitatie van meerdere duurzame energiesystemen (bijvoorbeeld Dalfsen).

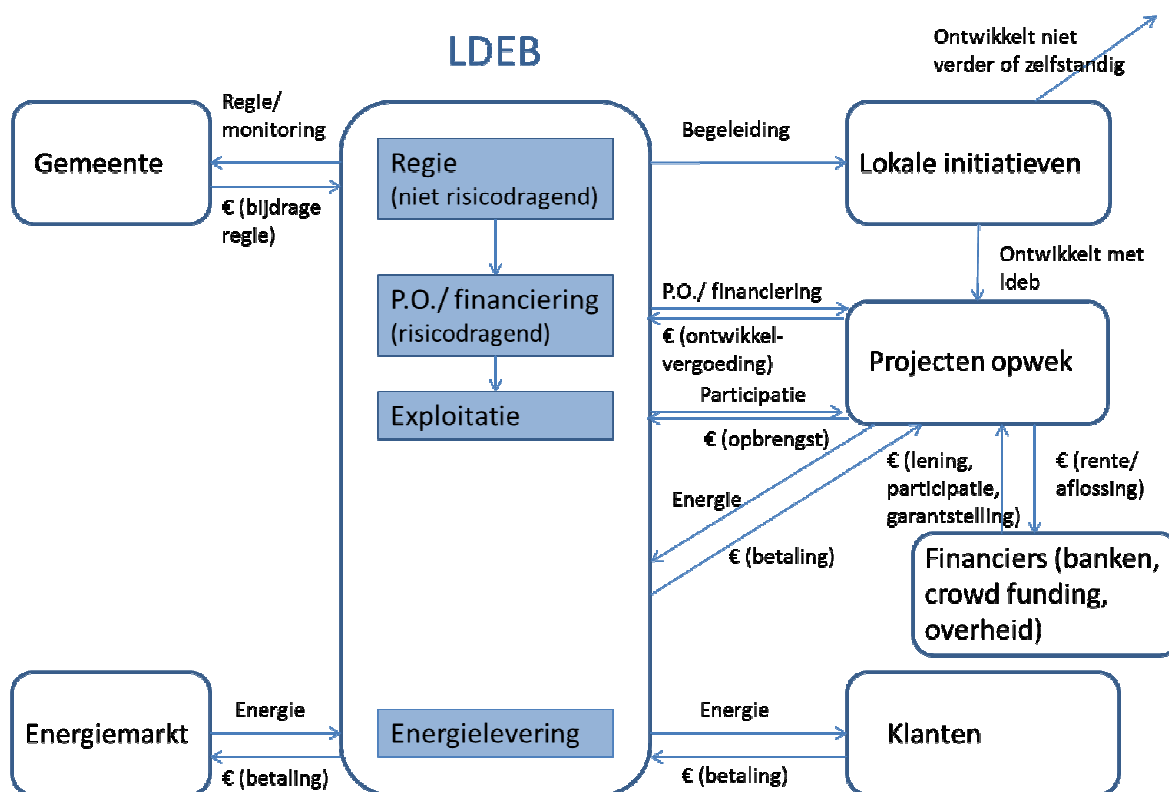
Wezenlijk voor een LDEB is wat de initiatiefnemers ermee willen bereiken en hoe zij conflicterende belangen afwegen. Daarbij is ook wezenlijk hoeveel de initiatiefnemers kunnen investeren en in welke mate de investering risicodragend mag zijn.

Algemeen geldt dat een LDEB één of meer van onderstaande functies uitvoert. Een LDEB

- Steunt projecten die niet vanzelf tot stand komen door er regie op te voeren (partijen bij elkaar brengen en informeren, kennis leveren, faciliteren)
- Ontwikkelt de projecten verder en regelt financiering
- Realiseert de projecten
- Exploiteert de installatie(s)
- Levert energie vanuit de installaties

Het uitvoeren van de regiefunctie is risico-arm. Het betreft een ureninzet waarover vooraf afspraken kunnen worden gemaakt. De overige functies zijn in principe risicodragend. Er wordt een investering gepleegd die in een later stadium wordt terugverdiend. Projectontwikkeling is alleen risicodragend indien men de investering in uren wil terugverdienen door verkoop van het project; anders is het risico-arm. Afhankelijk van het type techniek en de schaalgrootte van een project gaat het om een kleinere of grotere investering. Zo is bijvoorbeeld de projectontwikkeling voor het leggen van zonnepanelen op de daken van de gebouwen kleinschaliger en met een kortere doorlooptijd dan de projectontwikkeling van een windmolenpark of van een covergistinginstallatie voor mest.

Een Lokaal duurzaam energiebedrijf dat alle genoemde functies invult en bedrijfsmatig opereert ziet er schematisch als volgt uit:

Figuur 1: Een lokaal duurzaam energiebedrijf

3. De situatie in Dalfsen

Welke vorm van Lokaal Duurzaam Energiebedrijf is passend in Dalfsen? Daartoe kijken we naar de duurzame energie initiatieven die spelen in Dalfsen en welke belemmeringen deze ondervinden.

Duurzame energie in de nieuwbouwwijken

Een initiatief is de ontwikkeling van de drie nieuwbouwwijken Nieuwe Landen II, Oosterdalfsen en Westerbouwlanden noord fase 2. Daar ligt de vraag voor met welk energieconcept de hoge duurzaamheidsambitie kan worden gehaald en hoe dit in de praktijk gestalte krijgt in samenwerking met de toekomstige eigenaren van de woningen. De belemmering ligt hier in wie de investering en het risico draagt voor de energie-installaties. De gemeente legt deze verantwoordelijkheid in de markt, waarbij zij voorlichting geeft en faciliteert. Een LDEB kan een deel van deze investering op zich nemen en deze terugverdienen uit de exploitatie, bijvoorbeeld bij een collectief warmtesysteem of de lease van zonnepanelen, zonneboilers en warmtepompen. Om de rendabiliteit van zo'n investering te bepalen is eerst een haalbaarheidsonderzoek nodig. De gemeente heeft hiertoe opdracht verleend.

Windenergie

Een volgend initiatief is de ontwikkeling van windmolens. Er zijn nu 4 molens in werking. Er worden nog 3 molens voorzien, onder de voorwaarde dat er participatie door de bewoners plaatsvindt. Nieuwleusen Synergie wil graag investeren in twee molens. De meest logische locatie voor de molens is in het verlengde van de huidige, maar de projectontwikkelaar heeft daar al grondcontracten gesloten en er lijkt weinig zicht op participatie voor de bewoners. Daarnaast zijn er twee locaties (Dalfserveld en De Grift) waar wel mogelijkheden voor participatie zijn, maar die lastiger liggen vanuit het oogpunt van acceptatie en ruimtelijk niet gewenst of niet haalbaar zijn. De rol voor een LDEB is hier vooral bemiddeling en kennisoverdracht om de realisatie van windmolens met participatie mogelijk te maken.

Zonne-energie

De uitrol van zonnepanelen vordert met rasse schreden in Dalfsen, bij bedrijfsleven, bij woningen en op gemeentelijke gebouwen. In Hoonhorst heeft al circa 50 % van de bebouwing zonnepanelen. De markt pakt dit op, gefaciliteerd door gemeente en provincie. Gezien de klimaatdoelstelling is het wenselijk dat de uitrol zo snel en zo compleet mogelijk wordt uitgevoerd. Voor woningen en bedrijven met een kleinverbruikersaansluiting is de investering veelal rendabel. De belemmering is om mensen zo ver te krijgen de investering te doen. Voor bedrijven en instellingen die óf een grootverbruikersaansluiting hebben óf geen gebruik kunnen maken van fiscale aftrekmogelijkheden vormt de rendabiliteit een belemmering. Met lease-opties of andere vormen van financiering (crowdfunding) zijn hiervoor oplossingen te vinden. De rol voor een LDEB ligt hier in voorlichting, projectontwikkeling en eventueel exploitatie van zonnepanelen die geleased worden.

Energie uit biomassa en mest

Als laatste voorbeeld biomassa en mest. De groene stromen uit de gemeente (snoeiafval en GFT) lijken hun weg reeds te vinden naar verbrandings- en vergistingsinstallaties met energierecuperatie in de omgeving. Bij mest is co-vergisting niet eenvoudig rendabel te krijgen en is de sector (in heel Nederland) op zoek naar nieuwe verwerkingsmogelijkheden. Centraal hierbij staat de integrale verwerking, waarbij het hergebruik van de mineralen leidend is en energielevering een afgeleide. Voor een LDEB in Dalfsen lijkt hier vooral een rol weggelegd in kennisuitwisseling, partijen koppelen en het voorbereiden van cases.

Bewonersinitiatieven voor duurzame energie

Er bestaan twee bewonersinitiatieven in Dalfsen: Duurzaam Hoonhorst en Nieuwleusen Synergie. Duurzaam Hoonhorst richt zich bij duurzame energie op het realiseren van duurzame opwekkingsinstallaties: zonnepanelen, een houtsnipperkachel met klein warmtenet, mestverwerking met energierecuperatie. Dit gebeurt vanuit een stichting. Nieuwleusen Synergie richt zich op gezamenlijke energie-inkoop en plaatsing van zonnepanelen en windmolens. Nieuwleusen Synergie is een coöperatie met b.v.'s voor de risicodragende activiteiten, waaronder een lokaal duurzaam energiebedrijf (LDEB). Ook het initiatief in Hoonhorst kan uitgroeien tot een LDEB. Beide initiatieven hebben in principe de organisatiekracht en investeringsmogelijkheden om de projecten die zij onderhanden hebben te realiseren. Nieuwleusen Synergie ervaart wel de lastige situatie rondom de participatie in windmolens, omdat zij graag twee molens zou exploiteren. Verder zouden de initiatiefnemers graag gevoed worden met specialistische kennis ten aanzien van de energiemarkt. Hier ligt een rol voor de gemeente. In de kernen Lemelerveld en Dalfsen bestaan nog geen bewonersinitiatieven.

4. Een LDEB voor Dalfsen

Overwegingen

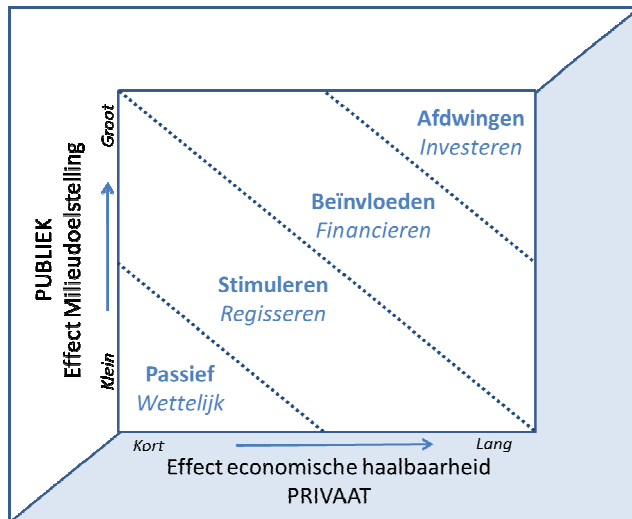
In het meerjarenprogramma Duurzaamheid 2012-13 is de doelstelling opgenomen om in 2025 geheel klimaatneutraal te zijn en in 2015 klimaatneutraal te zijn voor het energiegebruik van alle huishoudens (dit komt neer op 30 % klimaatneutraal over het gehele energiegebruik in de gemeente). Omgerekend betekent dit dat 31 miljoen kWh elektra en 16,5 miljoen m³ gas door duurzame energie moeten worden ingevuld. De huidige 4 molens vullen 18 miljoen kWh duurzaam in, de 2 MW zonnepanelen die nu worden uitgerold 2 miljoen kWh. Met drie nieuwe windmolens (13,4 miljoen kWh) is het elektradeel duurzaam ingevuld, echter het gasdeel nog niet. Mochten de windmolens niet tot stand komen, dan is invulling met zonnepanelen nodig. Dit betekent de uitrol van nog eens 12 MW. De voorzieningen in de nieuwbouwwijken dragen cijfermatig minder bij, maar daar geldt dat je nieuwe bouwwerken toekomstbestendig en dus klimaatneutraal wil neerzetten.

Een inzet op de meest rendabele technieken (windenergie, zonne-energie, WKO) levert sneller resultaat dan een inzet op minder rendabele technieken. De gemeente kan de marktpartijen ondersteunen door regie, projectontwikkeling of een bijdrage in de realisatie/exploitatie, zodat de ontwikkelingen sneller gaan.

Het projectvoorstel voor het LDEB (zie paragraaf 1) gaat uit van een bedrijf waarin de gemeente enig aandeelhouder is. Dit uitgangspunt is inmiddels achterhaald. In Nieuwleusen is een LDEB vanuit de

bewoners in oprichting. De gemeente hoeft hier niet een LDEB naast te zetten, maar kan het initiatief van Nieuwleusen ondersteunen.

Daarbij heeft de gemeente een keuze in de mate van activiteit. In figuur 2 zien we een onderscheid in hoe actief een gemeente de (klimaat-)doelstellingen wil entameren. Ziet Dalfsen haar rol in 'Beïnvloeden' of in 'Afdwingen'?

e rollen van de

Om de gewenste versnelling in de ontwikkeling van duurzame energie in Dalfsen te verkrijgen, is in elk geval de inbreng van kennis, regie en projectontwikkeling nodig. Dat blijkt uit alle beschreven initiatieven. In de huidige situatie is de capaciteit vanuit de gemeente om de benodigde kennis, regie en projectontwikkeling voor duurzame energie projecten te leveren beperkt.

Daarom wordt voorgesteld om met een programmamanager vanuit de gemeente de particuliere initiatieven in de gemeente actief te ondersteunen. Ook treedt de gemeente als financier op, maar participeert (voorlopig) niet zelf in projecten van derden. Dit past goed bij de huidige opstelling van de gemeente in projecten. Als op termijn blijkt dat de bewonersinitiatieven en de markt niet met deze steun van de gemeente de gewenste versnelling kunnen bereiken en er risicodragende participatie van de gemeente in één of meerdere projecten nodig blijkt, kan dit alsnog worden ingericht.

Daarnaast stelt de gemeente voorwaarden aan een LDEB of duurzame energie-initiatief dat ondersteund wordt, om ervoor te zorgen dat de baten ervan optimaal ten goede komen aan de gemeenschap. Bij deze voorwaarden kan gedacht worden aan eisen ten aanzien transparantie en 'good governance' en het laten terugvloeien van de winsten naar de gemeenschap (bij voorkeur in de vorm van investeringen in de gemeenschap).

Voorstel

De gemeente versnelt de ontwikkeling van duurzame energie in de gemeente door lokale initiatieven actief te beïnvloeden (stimuleren, faciliteren, regisseren, (specialistische) kennisinbreng en financiering). Hiervoor stelt zij menskracht en financiële middelen beschikbaar.

De realisatie en exploitatie van energie-opwekkingsinstallaties wordt in principe aan de lokale initiatieven van bewoners overgelaten. (De gemeente investeert wel in de verduurzaming van haar eigen activiteiten). Wanneer in voorkomende gevallen blijkt dat een(risicodragende) investering vanuit de gemeente in projecten van derden toch gewenst is, wordt dit per geval beoordeeld en ingericht.

Er wordt een programmamanager aangesteld. Deze programmanager gaat de samenwerking met het LDEB in Nieuwleusen en de overige partijen in de gemeente aan om de klimaatdoelstellingen voor duurzame energie te realiseren.

Daarnaast stelt de gemeente voorwaarden aan een LDEB of duurzame energie-initiatief van dat ondersteund wordt, om ervoor te zorgen dat de baten ervan optimaal ten goede komen aan de gemeenschap.